

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בניים בני בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת שמות

אות ה

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני ולה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבניו ומוזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון הצבואר'
נתרם לזכות ולרפואת

הרה"ח
ר' ענחם ענדל
בן רחל עינדל הי"ו

זכות העצבר הקדוש
והבטוחותיו יעמדו לו
שיזכה לרפואה שלימה
ולבריאות איחנה
בכל רצ"ח אבריו ושם"ה גידיו
אריכות ימים ושנים טובות
עתנן שעה ברכה ונחת
ציבור הלומדים מתבקשים
להעתיר לרפואתו הצהירה
והשלימה

לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון
ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

י"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגיון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת המליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מדינתיל (17) סניף 635
מספר החשבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו מן נתון לתרום בכרטיס אשראי

זכות הצדיק ודביו תורתו הקדושים וכן מכל
צדה וצוקתו, ויושפע על הלומדים ועל המסיעים
בני חיי אמונו ועל טוב סלה
כהבטחתו
בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק ברבנו רבנו ולבארם בראוי עד היכן שמשנת ידיו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואין כמותנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו והעיונו, ובראי לא לקבוע כשה שכתב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים הי"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או רבותנו הקדמונים, בודאי לא על רבנו הקדוש ז"ע יהיה תלונתכם כי אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לטי מיהלומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבנו, אא מננו שמיצאם לרדיונו ככרי שנובל לתקנם ולשלבם במהרהדות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו כוביבו הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרֻשֵׁת שְׁמוֹת

ח

סוּטָה פָּרַק קָמָא (יב, ב), אָמַר רַבִּי חֲשֵׁרְתָּי לְפָנָי תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם, מִי שְׁעֲתִיד לֹאמַר לְפָנָי שִׁירָה עֲשֵׂרִים וְאַחַד בְּנִינֵן הִיָּה, אָמְרוּ מְלָאכֵי

מֵאֲמָרָם ז"ל
אוֹתוֹ הַיּוֹם
כ"א בְּנִינֵן
הִיָּה, אָמְרוּ
מְלָאכֵי
הַשְּׁרֵת מִי
שְׁעֲתִיד לֹאמַר
לְפָנָי שִׁירָה
עֲשֵׂרִים וְכ"א
שְׁעֲתִיד לִקְבֹּל
תּוֹרָה וְכ"א

זְרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

ח

עֵינֵי הַצֵּלָת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ מֵהִיאוֹר בּוֹכוֹת שִׁירַת הַיָּם וּמֵתֵן תּוֹרָה

מִי - מֹשֶׁה זֶה שְׁעֲתִיד לֹאמַר לְפָנָי שִׁירָה עַל הַיָּם בְּיוֹם זֶה - בְּעֲשָׂרִים וְאַחַד בְּנִינֵן שֶׁל שְׁנַת יְצִיאַת מִצְרַיִם², אַחֲרֵי שִׁיבְקַע הַיָּם וַיִּנְצֵלוּ יִשְׂרָאֵל מִרְדִּיפַת פְּרַעָה וּמִצְרַיִם, וְכִי רָאוּי הוּא שֶׁהוּא עֲצָמוּ וְלָקָה - יִטְבַּע בַּיָּם, בְּיוֹם זֶה - בְּעֲשָׂרִים וְאַחַד בְּנִינֵן שֶׁל שָׁנָה זוֹ, וְלֹא תִגַּן עֲלָיו הַזְכוּת שֶׁל אֲמִירַת הַשִּׁירָה³. וְאֵכֶן בּוֹכוֹת הַשִּׁירָה שֶׁהִיָּה עֲתִיד לֹאמַר, נִיצַל מֹשֶׁה וְלֹא טַבַּע בִּיאוֹר.

דְּקֹדְקִים בְּמַחְלֹקֶת מַהִי הַזְכוּת שֶׁעֲמַדָּה לְמֹשֶׁה לְהַנְצִל מֵהִיאוֹר
בְּתוֹרָה מְסוּפֵר שִׁיּוֹכְבַד אִמּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ, הַנִּיחַתוֹ בְּתוֹךְ תִּיבָה לִיאוֹר, כְּדֵי לְהַצִּילוֹ מִגְזִירַת פְּרַעָה לְהַשְׁלִיךְ לַיָּם אֶת כָּל הַבֶּן הַיְלֹוד, וּבְגִמְרָא סוּטָה פָּרַק קָמָא (יב, ב)⁴, אָמַר רַבִּי חֲשֵׁרְתָּי לְפָנָי בְּרַ פָּפָא, אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהִנִּיחַתוֹ אִמּוֹ בִּיאוֹר, עֲשֵׂרִים וְאַחַד בְּנִינֵן הִיָּה, וְאָמְרוּ מְלָאכֵי הַשְּׁרֵת לְפָנָי תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם,

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

ג. וְכִמוּ שֶׁכָּתַב רִש"י (סוּטָה יב, ב ד"ה שִׁירָה) וז"ל, בְּכ"א בְּנִינֵן נִאֲמָרָה, כְּדִתְנִיָּא בְּסִדְר עוֹלָם, מְרַעֲמַסֵּס לְסוֹכוֹת, וּמְסוֹכוֹת לְאִיתָם, וּמֵאִיתָם לְפָנָי פִּי הַחֵירוֹת, הֵרִי ג', בְּרַבִּיעֵי יוֹיֻגַד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בְרַח הָעַם (שְׁמוֹת יד, ה), חֲמִישִׁי וְשֵׁשִׁי רַדְפוּ מִצְרַיִם, אוֹר שְׁבִיעֵי יִרְדּוּ לַיָּם, שְׁנֵאֲמַר יוֹיָאֵר אֶת הַלֵּילָה (שֵׁם יד, כ), לְשַׁחֲרִית אֲמְרוּ שִׁירָה, וְיוֹם שְׁבִיעֵי הִיָּה, וְיוֹם טוֹב אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח הִיָּה. ג. וְקִשָּׁה, שֶׁאִם יִלְקָה מֹשֶׁה בִּיאוֹר, לֹא יֵאֲמַר שִׁירָה עַל הַיָּם, וְהֵאִיךְ הִגִּינָה עֲלָיו זְכוּת זוֹ. וְיֵשׁ לֹאמַר, שֶׁהִיָּה אֲפֻשֵׁר שִׁילְקָה וְיִטְבַּע אֵךְ לֹא יוֹמֵת, וְאַחַר כֵּךְ יִבֵּא מְלָאךְ וְיוֹצִיאֵנוּ מִן הַמַּיִם. אוֹ אֲפִילוּ אִם אִם יִטְבַּע לְגַמְרֵי וְיוֹמֵת, אֲפֻשֵׁר תַּחֲזוֹר

א. לְשׁוֹן הַגְּמְרָא, רַבִּי חֲשֵׁרְתָּי לְפָנָי בְּרַ פָּפָא אֲמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם עֲשָׂרִים וְאַחַד בְּנִינֵן הִיָּה, אֲמְרוּ מְלָאכֵי הַשְּׁרֵת לְפָנָי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם, מִי שְׁעֲתִיד לֹאמַר שִׁירָה עַל הַיָּם בְּיוֹם זֶה, יִלְקָה בְּיוֹם זֶה. רַבִּי אַחָא בְּרַ חֲשֵׁרְתָּי לְפָנָי אֲמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁשָּׂה בְּסִיּוּן הִיָּה, אֲמְרוּ מְלָאכֵי הַשְּׁרֵת לְפָנָי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם, מִי שְׁעֲתִיד לִקְבֹּל תּוֹרָה מֵהָרַם סִינַי בְּיוֹם זֶה, יִלְקָה בְּיוֹם זֶה. וְכַעֲזֵן זֶה אֲמְרוּ בְּמִדְרַשׁ (שְׁמוֹרָה א, כד), וּפִירֵשׁ בְּעֵץ יוֹסֵף, שֶׁהֵם נִחְלָקוּ בְּדִרְשַׁת תִּיבַת זֶה שְׁבַפְסוּק יְמִילְדֵי הַעֲבָרִים זֶה, שְׁמוֹרָה עַל הַזְּמָן, וּבְשִׁירָה נִאֲמַר זֶה אֵלֵי וְאֵנֹוהוּ (שְׁמוֹת טו, ב), וְכֵן גַּבֵּי הַתּוֹרָה נִאֲמַר שֶׁהַלּוּחוֹת יִמְזָה וּמִזָּה הֵם כְּתוּבִים (שֵׁם לֵב, טו).

וְהוּא תְּמוּנָה, אֵיךְ אֶפְשָׁר שְׁלֵחַצְלָתוֹ
שֶׁל מֹשֶׁה תִּצְטַמְדָּךְ סַנְגוּרִיא שֶׁל
מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת, וְכִי אִם לֹא הָיוּ מְלַמְדִּין
עָלָיו זְכוּת, הִיָּה מֵת בְּיָאוּר, וְהָא אֲמַרִּין
בְּמִדְרָשׁ (ב"ר ל, ח), 'וּמֹשֶׁה הָיָה רַעְה' (שְׁמוֹת
ג, א), כֹּל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ 'הִיָּה', מְתַקֵּן מִיּוֹם

אָחָא בַר חֲנִינְא אָמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם
שִׁשָּׁה בְּסִיּוֹן הָיָה, אָמְרוּ מְלָאכֵי
הַשָּׁרֵת לְפָנַי הַקְדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹנוּ
שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל תּוֹרָה
בְּהַר סִינֵי בְּיוֹם זֶה, יִלְקַח בְּיוֹם זֶה,
ע"ב.

זרע שְׁמוֹנוֹ הַמְּבוֹאֵר

משה עתיד לקבל ביום זה, ניצל משה
ולא טבע ביאור, ע"ב.

וְהוּא תְּמוּנָה, אֵיךְ אֶפְשָׁר לומר,
שְׁלֵחַצְלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה מְטַבֵּיעֵתוֹ בִּיאוֹר,
תִּצְטַמְדָּךְ סַנְגוּרִיא - לִימּוּד זְכוּת שֶׁל מְלָאכֵי
הַשָּׁרֵת. וְכִי אִם הֵם לֹא הָיוּ מְלַמְדִּין עָלָיו
זְכוּת, הִיָּה טוֹבֵעַ וּמֵת בְּיָאוּר, וְהָא אֲמַרִּין
בְּמִדְרָשׁ (ב"ר ל, ח) 'עַל הַפְּסוּק (שְׁמוֹת ג, א)
'וּמֹשֶׁה הָיָה רַעְה', שֶׁכֹּל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ תִּיבַת

ומביאה הגמרא שיטה נוספת, רבי
אָחָא בַר חֲנִינְא אָמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהוֹשֵׁם
משה ביאור, שִׁשָּׁה בְּסִיּוֹן הָיָה, וְאָמְרוּ
מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת לְפָנַי הַקְדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא,
רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל אֶת
הַתּוֹרָה מֵאֵת הַקַּב"ה בְּהַר סִינֵי בְּיוֹם זֶה,
בְּשִׁבִיל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכִי רָאוּי הוּא שִׁילְקָה
בְּיוֹם זֶה וַיִּטְבַּע בִּיאוֹר, וְלֹא תִגַּן עָלָיו זְכוּת
קִבְלַת הַתּוֹרָה. וְאִכֵּן בְּזְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא

ציונים ומקורות

(יחזקאל לג, כד) 'היה', שהיה מתוקן להדריך כל
העולם כולו בתשובה, 'הן האדם היה' (בראשית ג,
כד), מתוקן למיתה, 'נחש היה' (שם ג, א) מתוקן
לפורענות, 'קין היה' (שם ד, ב) מתוקן לגלות, 'איוב
היה' (איוב א, א) מתוקן ליסורין, 'נח היה' (בראשית
ו, ט) מתוקן לנס, 'משה היה' (שמות ג, א) מתוקן
לגאול, 'מרדכי היה' (אסתר ב, ח), מתוקן לגאולה,
ע"ב. ובאסתר רבה (ו, ג) איתא, מה מקיים בו 'היה',
שהיה מתוקן להדריך כל העולם כולו בתשובה, 'הן
האדם היה' שהיה מתוקן למיתה, 'והנחש היה ערום'
מתוקן לפורענות, 'וקין היה עובד אדמה' מתוקן
לגלות כמה דאת אמר 'ויצא קין מלפני ה' וגו', לומר
נע ונד, 'איש היה בארץ עוץ' מתוקן ליסורין, 'נח
איש צדיק תמים היה', היה מתוקן להכיר בוראו,
'ומשה היה רועה' היה מתוקן לגאולה, 'מרדכי היה'
מתוקן לגאולה. ג. לשון הפסוק, 'ומשה היה
רעה את צאן יתרו חתנו פהן מדין ויבנה את הצאן
אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חבכה'.

נשמתו בגוף אחר ויאמר שירה. אך מלאכי השרת
התפללו שינצל משה בגוף זה, ולא יטבע כלל. בן
יהודע (ד"ה מי). ובעין יעקב (ד"ה מי, בתירוץ
הראשון) תירץ, שמלאכי השרת ביקשו, שכיון שאם
ינצל מהיאור יאמר שירה, תגן עליו זכות זו וינצל
ולא יטבע, ע"כ. מדברי רבינו בהמשך מבואר,
שכוונת הגמרא לומר, שהיות שכשישראל יגאלו הם
יאמרו שירה, א"כ ראוי משה להינצל בכדי שיוכל
לגאלם. וכעין פירוש העין יעקב. ד. בעין
אליהו כתב לבאר מחלוקתם, שלהסוכר שהיה בכ"א
בניסן, סוכר שכח התפילה עדיף מכח התורה.
ולהסוכר שהיה בששה בסיון, כח התורה עדיף מכח
התפילה. ה. ראה מהרש"א (ח"א ד"ה ר"ח בר
פפא) שמבואר מדבריו שהיתה גזירה על משה
שילקה במים, וכדברי האיציטגנינים, ובזכות דברי
המלאכים ניצול שלא ילקה ביאור, ולבסוף לקה על
המי מריבה. ו. לשון המדרש, אמר רבי יוחנן
וכו', ומה אני מקיים [מה שכתוב אצל אברהם

לְדַתּוֹ לְאוֹתוֹ דְּבָר, וְעִי"ש. וּמִשָּׁה הָיָה מִתְקַן לְגֵאֵלָה. וְעוֹד, שְׁמֵרִים נִתְנַבְּאָה, עֲתִידָה אִמִּי לְהוֹלִיד בֶּן שְׁיוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל (מְגִלָּה י"ד, א), וְאִם בֶּן, מִיּוֹם לְדַתּוֹ הוֹבֵן לְמוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְעוֹד, לְמָה דְּוָקָא הֶצְרֵךְ שְׁמוֹל יוֹם יְהִיָּה גוֹרֵם - לְפִי שְׁהִיָּה עֲתִיד

לְקַבֵּל תּוֹרָה, אוֹ לֹמַר שְׂרִיָּה בְּאוֹתוֹ יוֹם. וְהֵלֵא בְּמָה זְכוּיֹת אַחֲרוֹת הָיוּ לוֹ לְמוֹשֶׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם לְהִיּוֹת נִצּוֹל מִחֻמְתָּם, וּמָה הָיְתָה פְּנֻתָם שֶׁל מְלֹאכֵי הַשְּׂרָת לֹמַר דְּוָקָא אֱלוֹ.

וְיִשָּׁש לֹמַר, שְׁקָדָם שְׁיִצְעֻקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה', לֹא הָיוּ רְאוּיִים לְגֵאֵלָה

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

וְעוֹד יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, לְמָה דְּוָקָא הֶצְרֵךְ שְׁהֵמוֹל שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם יְהִיָּה גוֹרֵם לְהַצְלָתוֹ, דְּהֵינּוּ, לְפִי שְׁהִיָּה עֲתִיד לְקַבֵּל הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּדַבְּרֵי רַבִּי חֲנִינָא בַר פַּפְא, אוֹ לְפִי שֶׁהִיָּה עֲתִיד לֹמַר שְׂרִיָּה עַל הַיָּם בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּדַבְּרֵי רַבִּי אַחָא בַר חֲנִינָא, וְהֵלֵא כִּיּוֹן שֶׁהִיָּה עֲתִיד לְהִיּוֹת צְדִיק, בְּמָה זְכוּיֹת אַחֲרוֹת הָיוּ לוֹ לְמוֹשֶׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם לְהִיּוֹת נִצּוֹל מִחֻמְתָּם מִטְּבִיעֵתוֹ בִּיאוֹר, וּמָה הָיְתָה פְּנֻתָם שֶׁל מְלֹאכֵי הַשְּׂרָת לֹמַר עֲתָה דְּוָקָא זְכוּיֹת אֱלוֹ.

הַבְּטַחַת הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל שִׁיגַלֵּם הִיא רַק עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה וְצַעֲקָה וְיִשָּׁש לֹמַר, בְּהַקְדָּם מֶה שִׁישׁ לְבָאֵר, שְׁקָדָם שְׁיִצְעֻקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתַפִּילָה אֶל ה', לֹא הָיוּ רְאוּיִים לְגֵאֵלָה מִגְּלוֹת מִצְרַיִם בְּלָל מְהֵמָּה.

הִיָּה, הִיָּה מִתְקַן - מוֹכֵן מִיּוֹם לְדַתּוֹ לְאוֹתוֹ דְּבָר - דְּבַר מְסוּיִים שֶׁאִירַע בּוֹ בְּמִשְׁךְ שְׁנֵי חַיִּי, וְעִי"ש"י, וּמִשָּׁה רַבִּינוּ הָיָה מִתְקַן מִיּוֹם לִידַתּוֹ לְגֵאֵלָה - לְגֵאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְאִם כֵּן, הִיאֲךְ אִפְשָׁר שִׁטְבַע בִּיאוֹר, וְלֹא יוֹכֵל לְגֵאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד יֵשׁ לְסִייעַ לְקוֹשִׁייתָנוּ, מִמָּה שְׁמֵרִים אַחֲתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, נִתְנַבְּאָה וְאִמְרָה, עֲתִידָה אִמִּי יוֹכַבֵּד לְהוֹלִיד בֶּן שְׁיוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם (מְגִלָּה י"ד, א)^ו, וְזֶהוּ מֹשֶׁה רַבִּינוּ, וְאִם בֶּן, מִיּוֹם לְדַתּוֹ הוֹבֵן מֹשֶׁה לְמוֹשִׁיעַן - לְהִיּוֹת הַמוֹשִׁיעַ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהִיאֲךְ הִיָּה שִׁיךְ לֹמַר שְׂרִאוֹי שִׁטְבַע בִּיאוֹר וַיְמוֹת, וְלֹא יִגַּל אֶת יִשְׂרָאֵל, וְנִצּוֹל רַק מִחֻמְתַּת הַסְּנַגּוּרִיא שֶׁל הַמְּלֹאכִים.

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

אֶת יִשְׂרָאֵל. י. רֹאה אֶלְשִׁיךְ (שְׁמוֹת ב, ב-ג), שְׁבִיאָר עַל פִּי הַמְּסוּרָה, שֶׁאִמְרוּ מְלֹאכֵי הַשְּׂרָת, מִי שֶׁעֲתִיד לְשַׁלּוֹחַ בֵּינָם צִירִים וְחַבְלִים, וְהַכְּאִיב בְּבִקּוּעַ אֶת שַׁר הַיָּם (שְׁמו"ר כ"א, ו), הָאִם יִהְיֶה בְּכִלֵּי גִמָּא עַל פְּנֵי מַיִם, וְלֹא יִנְצַל בְּאוֹתוֹ זְכוּת. וְכֵן הִלִּיצוּ עָלָיו מְלֹאכֵי הַשְּׂרָת וְאִמְרוּ, מִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל תּוֹרָה שֶׁנִּמְשְׁלָה לְמַיִם, כְּלוֹמֵר, לִכֵּן רְאוּיִ שִׁנְצַל בְּזִכּוּתָה מֵהֵמָּה.

ח. לְפָנֵינוּ בְּמִדְרַשׁ כְּתוּב 'מִתּוֹקֵן', אֲךְ לֹא כְּתוּב 'מִיּוֹם לִידַתּוֹ'. וַיְחַכֵּן, שְׁגַם לְפָנֵינוּ רַבִּינוּ לֹא הִיָּה כְּתוּב נּוֹסַח זֶה, אֲלֵא שְׂרַבִּינוּ פִּירֵשׁ מֶה שֶׁכְּתוּב בְּמִדְרַשׁ 'מִתּוֹקֵן', דְּהֵינּוּ מִיּוֹם לִידַתּוֹ. ט. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, שֶׁבַע נְבִיאוֹת מֵאֵן נִינְהוּ וְכוּ', מְרִים דְּכְתִיב (שְׁמוֹת טו, כ) וַיִּתְקַח מְרִים הַנְּבִיאָה אַחֲתוֹ אַהֲרֹן, וְלֹא אַחֲתוֹ מֹשֶׁה. אִמְרָ רַב נַחְמָן אִמְרָ רַב, שֶׁהִיָּתָה מִתְּנַבְּאָה כְּשֶׁהִיא אַחֲתוֹ אַהֲרֹן וְאוֹמְרָתָה, עֲתִידָה אִמִּי שֶׁתֵּלֵד בֶּן שְׁיוֹשִׁיעַ

וּבְשֵׁהַבְּטִיחַ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגֵאֲלָם,
 לֹא הַבְּטִיחַ לְגֵאֲלָם בְּשִׂיחָיו רְשָׁעִים,
 וּמִבְּלִי שְׂיִצְעָקוֹ אֵלָיו. אֵלֹא לְגֵאֲלָם אִם
 יִזְבּוּ, וְאִם לֹא יִזְבּוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, אֲבָל
 שְׂיִצְעָקוֹ אֵלָיו, וְאִזּוֹ יַעֲנֵם.

כָּלֵל וּבְכָלֵל, בְּמִפְלַל שֶׁבֶן שְׁלֹא הָיָה לָהֶם
 שׁוֹם זְכוּת, בְּדִכְתִּיב (יחזקאל טז, ז) 'וְאֵת
 עֶרְם וְעִרְיָה', וְאִדְרָבָא, הִפְרוּ בְרִית מִילָה
 (שמו"ר א, ח), וְנִשְׁתַּקְעוּ בְּעִבּוּדָה זָרָה
 וּבְטִמְאוֹת מִצְרַיִם (שם טז, ב. זו"ח ח"א נב, א).

זרע שמשון המבואר

כמבואר במדרש (שם טז, ב) ובזוהר (זו"ח
 ח"א נב, א) ^{טו}. וּבְשֵׁהַבְּטִיחַ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְגֵאֲלָם ממצרים, לֹא הַבְּטִיחַ לְגֵאֲלָם אִם
 בְּשִׂיחָיו רְשָׁעִים ולא יעשו תשובה, וּמִבְּלִי
 שְׂיִצְעָקוֹ אֵלָיו בתפילה שיגאלם ממצרים.
 אֵלֹא הַבְּטִיחַ לְגֵאֲלָם רק אִם יִזְבּוּ לַכֹּךְ עַל
 יְדֵי תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים ^{טז}, וְיִהְיוּ
 צְדִיקִים, וְאִם לֹא יִזְבּוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם -
 שְׁלֹא יִשׁוּבוּ בְּתְּשׁוּבָה, אֲבָל לְכָל הַפְּחוֹת
 שְׂיִצְעָקוֹ וְיִתְפַּלְלוּ אֵלָיו, וְאִזּוֹ יַעֲנֵם וְיִגְאֹלֵם,
 וְכִמוֹ שְׁמוּכָה בַּפְּסוּקִים, וְכִדְלָהֶלֶן.

וּבְכָלֵל, בְּמִפְלַל שֶׁבֶן - וּבּוּדָאֵי שֶׁכַּךְ הוּא,
 כִּיּוֹן שְׁלֹא הָיָה לָהֶם שׁוֹם זְכוּת מִכַּח
 מַעֲשֵׂיהֶם, וּבְדִכְתִּיב (יחזקאל טז, ז) ^{טז} 'וְאֵת
 עֶרְם וְעִרְיָה' - שְׁבַנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּצְרַיִם,
 כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַגְּאוּלָּה, הָיוּ דוֹמִים לְאָדָם
 עָרוֹם וּמְגוּלָה שֶׁאֵין עֲלָיו כְּלוּם, כְּלוֹמֵר,
 שְׁלֹא הָיוּ בִידֵם מִצְוֹת שִׁיגְאֹלוּ בְּזְכוּתָם ^{טז},
 וְאִדְרָבָא, אִם חֲטָאוּ בְּכַךְ שֶׁהִפְרוּ בְּרִית
 מִילָה - שְׁלֹא מָלוּ עִצְמָם, וְאָמְרוּ נִהְיֶה
 כְּמִצְרַיִם ^{טז}, כְּמִבּוּאָר בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוּ"ר א, ח) ^{טז},
 וְנִשְׁתַּקְעוּ בְּעִבּוּדָה זָרָה וּבְטִמְאוֹת מִצְרַיִם,

ציונים ומקורות

אותן, לשנאה וכו'. טו. לשון המדרש, וכן אתה
 מוצא לישראל, כשהיו במצרים היו עובדין עבודת
 כוכבים ולא היו עובדין אותה, שנאמר (יחזקאל כ, ח)
 'איש את שקוצי עיניהם לא השליכו'. אמר לו הקדוש
 ברוך הוא למשה, כל זמן שישראל עובדין לאלהי
 מצרים, לא יגאלו. לך ואמור להן שיניחו מעשיהן
 הרעים ולכפור בעבודת כוכבים. הדא הוא דכתיב
 (שמות יב, כא) 'משכו וקחו לכם', כלומר, משכו
 ידיכם מעבודת כוכבים, וקחו לכם צאן, ושחטו
 אלהיהם של מצרים, ועשו הפסח, שבכך הקדוש ברוך
 הוא פוסח עליכם, הוי (ישעיה ל, טו) 'בשובה נחת
 תושעון', ע"כ. ולשון הזוהר חדש, דודאי ישראל כד
 הוו במצרים אסתאבו ואתנפּו גרמיהון בכל זיני
 מסאבו (אדהו) [עד דהוין] שראן תחות ארבעים
 ותשע חילי דמסאבותא [שבּודאי כשהיו ישראל
 במצרים, נטמאו וטנפו עצמם בכל מימי טומאה, עד
 שהיו שרויים תחת ארבעים ותשע כוחות הטומאה].
 טז. נראה שכתב כך רבינו מסברא, שאם הם רשעים
 אין להם זכות להגאל, וכפי שגם מצינו (שמות ב, יד,

יא. לשון הפסוק, 'רַבְּכָה כְּצִמְחַת הַשֵּׁדָה נִתְחַיֵּף וְתִרְבִּי
 וְתִגְדְּלִי וְתִבְאִי בְּעֵדֵי עֲדָיִים שְׂדִים נִכְנּוּ וְשִׁעְרֵךְ צִמְחָה
 וְאֵת עֶרְם וְעִרְיָה'. יב. כמבואר במדרש (שמו"ר
 א, לה-לו), וז"ל, 'זירא אלקים' וכו' (שמות ב, כה),
 שלא היה בידם מעשים טובים שיגאלו בזכותם, וכן
 הוא מפורש על ידי יחזקאל (טז, ז) 'רַבְּכָה כְּצִמְחַת
 הַשֵּׁדָה נִתְחַיֵּף וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבְאִי בְּעֵדֵי עֲדָיִים שְׂדִים
 נִכְנּוּ וְשִׁעְרֵךְ צִמְחָה' [ואת ערם ועריה]. לא היה צריך
 לומר אלא 'שערך צמח', שקודם בא סימן התחתון מן
 העליון. אלא מהו 'שדים נכנו', זה משה ואהרן, שהיו
 נכונים לגאלם וכו', ו'שערך צמח' הגיע הקץ של
 גאולה, 'ואת ערם ועריה', בלא מעשים טובים. לכך
 נאמר 'זירא אלקים', שאין בידם מעשים ליגאל בהם.
 יג. על פי פירוש מהר"ו (על המדרש). יד. לשון
 המדרש, רבנן פתחין פתחא להאי קרא 'בה' בגדו כי
 בנים זרים ילדו עתה יאכלם חודש את חלקיהם'
 (הושע ה, ז), ללמדך, כשמח יוסף הפרו ברית מילה,
 אמרו נהיה כמצרים וכו'. וכיון שעשו כן, הפך
 הקדוש ברוך הוא האהבה שהיו המצריים אוהבין

וְכֹן הָיָה, שְׂאָף שְׁנֵצוֹל מִשֶּׁה וְהָיָה מִתְקָן
 לְנֵאֱלָם, לֹא רָצָה לְנֵאֱלָם מִיָּד, אֱלָא
 הַמְתִּין שְׁמוֹנִים שָׁנָה עַד שֶׁוַיֵּאָנְחוּ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם¹

וְכֹן הָיָה, שְׂאָף שְׁנֵצוֹל מִשֶּׁה וְהָיָה מִתְקָן
 לְנֵאֱלָם, לֹא רָצָה לְנֵאֱלָם מִיָּד, אֱלָא
 הַמְתִּין שְׁמוֹנִים שָׁנָה עַד שֶׁוַיֵּאָנְחוּ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם¹

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

- כשהתפללו ישראל אל ה' שיושיעם,
 תִּכְבֶּה וּמִיָּד הַתְּחִיל עֲנִין גְּאוֹלְתָם, כְּכַתּוּב
 (שם ג, א-ב)¹ וַיִּמְשָׁה הָיָה רַעְיָה וְכֹן, וַיִּירָא
 אֱלֹהֵי וְכֹן.²

אף לנס פורים הוצרכו לתחנונים ולימוד
 זכות של מלאכי השרת

וַיִּאָּחַז בְּמַרְדְּכָי, דְּכָתִיב בֵּיה (אסתר ב, ה)³
 וַיִּמְשָׁה הָיָה רַעְיָה וְכֹן, וַיִּירָא
 אֱלֹהֵי וְכֹן.²

וְכֹן הָיָה, שְׂאָף שְׁנֵצוֹל מִשֶּׁה מִן הַיָּאֹר, וְהָיָה מִתְקָן לְנֵאֱלָם, לֹא רָצָה הַקַּב"ה לְנֵאֱלָם מִיָּד כְּשֶׁהַתְּחִיל הַשְּׁעֵבֹד לְהַכְבִּיד עַל יִשְׂרָאֵל, אֱלָא הַמְתִּין שְׁמוֹנִים שָׁנָה עַד אֲשֶׁר שֶׁוַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל הָאֱלֹקִים וְכֹן (שמות ב, כג)⁴, וּמִשְׁמַע מִפְּסוּק זֶה, שֶׁעַד אוֹתָהּ שֶׁהָיָה לֹא זָעְקוּ יִשְׂרָאֵל לְהַקְב"ה עַל צַרְתָּם⁵, וַאֲזַי

ציִּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

מפני הצער הגדול שהיו בו. וכך מבואר בפירוש רבי
 חיים פלטיאל (שם), שכתב וז"ל, לית איניש קביל עד
 שימות, כשמת מלך מצרים והיה להם מנוחה מעט,
 אז היו מתאנחים מן השעבוד. פירוש אחר, ויאנחו
 לאחר שמת, כי בעוד שהוא חי היו ישראל מצפים
 מתי ימות ויכלה הגזירה, ועתה מת ולא כלתה הגזירה
 ויאנחו. ועוד מנהג כשמת מלך שמתירים כל
 האסורים, וישראל היו אסורים וראו שלא הותרו, לכך
 ויאנחו, ע"כ. וראה עוד בדתע וקנים מבעלי התוס'
 ובהוקוני, שגם מדבריהם נראה שרק אז צעקו
 בתפילה. יט. לשון הפסוקים, וימשה ה'יה רעה
 את צאן יתרו חתנו פהן מדין וינהג את הצאן אחר
 המדבר ויבא אל הר האלקים חרבה, וירא מלאך ה'
 אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער
 באש והסנה איננו אכל. כ. ואז היה משה רבינו
 בן שמונים שנה, ככתוב (שמות ז, ז) וימשה בן
 שנים שנה ואהרן בן שלש ושמונים שנה בדברם אל
 פרעה. וכדברי רבינו מבואר ברבינו בחיי
 (שמות ב, כג) שכתב ז"ל, כי בן בגאולת מצרים חזרו
 בתשובה והתפללו אל ה' העונה בעת צרה, ונתקבלה
 תפלתם, ובא להם הגואל מיד, ועל כן סמך לו
 וימשה, לרמוז כי ביאת הגואל תלויה בתשובה
 ובתפלה. כא. לשון הפסוק, וימשה ה'יה רעה
 בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש

ברש"י) שמה רבנו כשראה שיש בישראל רשעים
 דלטורין, אמר, שמה אינם ראויים להיגאל. וראה
 בדברי הרמב"ן שהובאו בהערה להלן בסמוך,
 שמבואר כדברי רבינו. וראה בירושלמי (תענית פ"א
 ה"א) שאכן נגאלו ישראל מתוך צווחה ומתוך תשובה.
 יז. לשון הפסוק, ויהי בימים הרבים ההם ויקמת מלך
 מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל
 שועתם אל האלקים מן העבודה. יח. הרמב"ן
 (שמות ב, כה) כתב וז"ל, האריך הכתוב להזכיר
 טענות רבות בגאולתם, וישמע אלהים את נאקתם,
 ויזכור אלהים את בריתו, וירא אלהים, וידע אלהים,
 כי ידעתי את מכאובי (שם ג, ז), כי אף על פי
 שנשלם הזמן שנגזר עליהם, לא היו ראויים להגאל,
 כמו שמפורש על ידי יחזקאל (יחזקאל כ, ח), אלא
 מפני הצעקה קבל תפלתם ברחמיו. ועוד כתב (שמות
 יב, מב) וז"ל, מן הידוע שהיו ישראל במצרים רעים
 וחטאים מאד, ובטלו גם המילה, דכתיב (יחזקאל כ,
 ח) וימרו בני וגו', וכתיב (יהושע כד, יד) וזהסירו את
 אלהים אשר עבדו אבותיכם בעבר הנהר ובמצרים
 ועבדו את ה', ועל כן ארך גלותם שלשים שנה. והיה
 ראוי שיתארך יותר, אלא שצעקו והרבו תפלה. וזה
 טעם ויאנחו מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם,
 וישמע אלהים את נאקתם וכו', כי לא היו ראויים
 להגאל מפני הקץ שבא, אלא שקיבל צעקתם ונאקתם

במדרש (ב"ר ל, ח), שהיה מתקן לגאלה, אפלו הכי, הצרכו ישראל להרבות בכביה ובתחנונים, והצרכו אף המלאכי השרת ללמד עליהם זכות, בראמרין (מגילה טו, ב), 'נדרה שנת המלך' (אסתר ו, א), נדרו עליונים, נדרו תחתונים. ואם לא היו עושים כך, לא היו נצולים, אף על גב דהקדוש ברוך הוא לא עשה עמהם אלא לפנים, בראמרין בפרק קמא דמגלה (יב, א).

זרע שמשון המבואר

דהקדוש ברוך הוא לא עשה עמהם אלא לפנים - כלומר שלא היתה עבירתם חמורה כל כך, ולא גזר הקב"ה על בני ישראל גזירת כליה על ידי המן אלא 'כלפי חוץ', כלומר, כדי להפחידם, שעל ידי זה יחזרו בתשובה ויזכו לנס וינצלו. ואף מתחילה לא היתה ח"ו כוונת הקב"ה באמת לכלותם, משום שלפי האמת ישראל שבאותו דור לא עבדו עבודה זרה, והשתחוו לצלם שהעמיד נבוכדנצר, רק מחמת יראת המלך, בראמרין בגמרא בפרק קמא דמגלה (יב, א)³², אף על פי כן, אם לא היו חוזרים בתשובה ומתפללים לפניו, לא היו נגאלים.

ה³³, שהיה מתקן לגאלה - מוכן מיום לידתו, להושיע את ישראל מגזירת המן, אפלו הכי, לא היה די בכך להושיעם, אלא הצרכו ישראל להרבות בכביה ובתחנונים אל הקב"ה שיבטל את הגזירה³⁴, והצרכו אף המלאכי השרת ללמד עליהם זכות בשביל שיוושעו מהגזירה, בראמרין בגמרא (מגילה טו, ב)³⁵, על הפסוק (אסתר ו, א)³⁶ 'בלילה ההוא נדרה שנת המלך', שבאותה הלילה, נדרו משינתם העליונים - מלאכי מעלה, וכן נדרו משינתם התחתונים - בני ישראל, כדי להתחנן לפני הקב"ה על ביטול הגזירה, ואם לא היו עושים כך, לא היו ישראל נצולים מגזירת המן, אף על גב

ציונים ומקורות

אסתר המלכה, על ביטול הגזירה. כה. לשון הפסוק, 'בלילה ההוא נדרה שנת המלך ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך'. כו. לשון הגמרא, שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה. אמר להם, אמרו אתם. אמרו לו, מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אם כן, שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו. אמרו לו, אמור אתה. אמר להם, מפני שהשתחוו לצלם. אמרו לו, וכי משוא פנים יש בדבר. אמר להם, הם לא עשו אלא לפנים, אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא לפנים, והיינו דכתיב (איכה ג, לג)

איש ימיני'. כג. ככתוב (אסתר ד, ג) 'ויבכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אכל גדול ליהודים וצום ויבכי ומספד שק ואפר יצע לרבים'. וכמו כן צמו בני ישראל אשר בשרשן, על פי פקודת מרדכי, ככתוב (שם ד, טז) 'לך פנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה יום'. כד. לשון הגמרא, 'בלילה ההוא נדרה שנת המלך', אמר רבי תנחום, נדרה שנת מלכו של עולם. ורבנן אמרי, נדרו עליונים נדרו תחתונים. וראה עוד במדרש (אסתר"ר ח, ז) שהאריך בענין תפילותיהם של מרדכי ותלמידיו, ושל

מִשָּׁה וְעַל יִשְׂרָאֵל. דְּמָה שְׁאֵמְרוּ, מִי שְׁעֵתִיד לֹמֵר לְפָנֶיךָ שִׁירָה בְּיוֹם זֶה עַל הַיָּם, פְּנֹתֶם הִיְתָה לְהַזְכִּיר לְפָנֶי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַנֵּם שֶׁל קְרִיעַת יַם סוּף, מִפְּנֵי שְׂאֵז הָיָה קְטָרוּג גָּדוֹל לְמַעַלָּה נִגְדַּד יִשְׂרָאֵל, בְּנִרְאָה מֵהַמְּדַרְשׁ יִלְקוּט (שְׁמַעוֹנִי

וּמִכָּל שְׁפֹן הֶכָּא בְּמִצְרַיִם, שְׁלֹא הָיוּ רְאוּיִים כָּלֵל, דְּפִשְׁיָטָא שְׁהָיוּ צְרִיכִין סַעַד לְתַמְכָּם.

וּמִשׁוֹם הֵכֵן, הַמְּלָאכִי הַשֶּׁרֶת בָּאוּ בַּדְּבָרִים הָאֵלּוּ, לְמַר בְּדָאִית לִיָּה, וְלִמַר בְּדָאִית לִיָּה, לְהַמְלִיץ טוֹב עַל

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

הָאֵלּוּ, לְמַר בְּדָאִית לִיָּה, וְלִמַר בְּדָאִית לִיָּה - לְרַבִּי חֲנִינָא בַר פַּפָּא כְּשִׁיטְתוֹ, וְלְרַבִּי אַחָא בְּרַבִּי חֲנִינָא כְּשִׁיטְתוֹ, לְהַמְלִיץ טוֹב עַל מִשָּׁה וְעַל יִשְׂרָאֵל - שְׁמַשָּׁה יִנְצַל וַיִּשְׂרָאֵל יִהְיוּ רְאוּיִים לְהַגָּאֵל.

דְּמָה שְׁלַדְעַת רַבִּי חֲנִינָא בַר פַּפָּא, אָמְרוּ מְלָאכִי הַשֶּׁרֶת, מִי שְׁעֵתִיד לֹמֵר לְפָנֶיךָ שִׁירָה בְּיוֹם זֶה עַל הַיָּם, לֹא יִתְכַן שִׁילְקָה בְּיוֹם זֶה, בְּפִנְתָּם הִיְתָה לְהַזְכִּיר לְפָנֶי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַנֵּם שֶׁל קְרִיעַת יַם סוּף שְׁעֵתִיד לְהַעֲשׂוֹת לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם זֶה, וּבַכֵּךְ יִתְעוֹרְרוּ הַרְחַמִּים עֲלֵיו וְעַל יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שְׁהָרִי אֵז - קוֹדֵם שְׁנִקְרַע לָהֶם הַיָּם, הָיָה קְטָרוּג גָּדוֹל לְמַעַלָּה - בְּשִׁמִּים נִגְדַּד יִשְׂרָאֵל, בְּנִרְאָה מֵהַמְּדַרְשׁ יִלְקוּט (שְׁמַעוֹנִי בְּשִׁלַּח רַמְזוֹ רַמָּא)¹² עַל הַפְּסוּק

וּמִכָּל שְׁפֹן הֶכָּא בְּמִצְרַיִם, שְׁלֹא הָיוּ רְאוּיִים כָּלֵל לְהַגָּאֵל, מַחֲמַת חֲטָאִיהֶם שְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׁקוּעִים בַּעֲבוּדָה זָרָה וּבִטְמוּאֵת מִצְרַיִם, וְלֹא כְּבִימֵי הַמֶּן שְׁעַבְדוּ עֲבוּדָה זָרָה רַק מִירָאָה, דְּפִשְׁיָטָא שְׁהָיוּ צְרִיכִין סַעַד לְתַמְכָּם - שְׁהוּצַרְכוּ לְתַפִּילוֹת וְלִזְכוּיוֹת, וְגַם שְׁמִלְאכִי הַשֶּׁרֶת יִלְמְדוּ עֲלֵיהֶם זְכוּת, כְּדִי לְסִייעַ בִּידֵם שִׁיְהִיו רְאוּיִים לְהַגָּאֵל.

בְּקִרְיעַת יַם סוּף הוֹכַח שְׁאִין יִשְׂרָאֵל נִידוֹנִים כְּחֻטָּאִים וְרְאוּיִים לְהַגָּאֵל

וּמִשׁוֹם הֵכֵן - וְעַל כֵּן, כְּשִׁהוּשֶׁלַךְ מִשָּׁה רַבִּינוּ לִיאֹוֹר עַדִּיין לֹא הִיְתָה לְיִשְׂרָאֵל שׁוֹם זְכוּת, וּמִמִּילָא לְכַאוּרָה אִינֵם עֲתִידִים לְהִיגָאֵל וּמַהוּ הַצּוּרֶךְ לְהַצִּיל אֶת מִשָּׁה, אִזִּי הַמְּלָאכִי הַשֶּׁרֶת בָּאוּ בְּדְבָרִים וּבְזְכוּיוֹת

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

לְצַאֲתָא. אֵלּא תֵן לִי רְשׁוֹת וְאַחֲזִירֶם תַּחַת יְדֵי אוֹמָה שְׁלִי עַד אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁנָה, כִּשְׁם שְׁאַתָּה קִיִּים, כִּךְ שְׁבוּעַתְךָ קִיִּימָתָא. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אִמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִיכָאֵל לְהַחֲזִיר לוֹ תְּשׁוּבָה, מִיד שְׁתַּק מִיכָאֵל. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הִשִּׁיב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאִמַר לְעוֹזָא, יֵשׁ לִי לְלַמַּד זְכוּת עַל בְּנֵי, כְּלוּם נִתְחַיִּיבוּ בְּנֵי שְׁעַבְדוּ אֵלּא בְּשִׁבִיל דִּיבּוּר אַחַד שְׁדִיבּר אַבְרָהָם אוֹהֲבֵי, שְׁאִמַר לְפָנֶי (שְׁם טו, ח) 'בְּמָה אֲדַע כִּי אִירְשְׁנָה', וְאַמְרַתִּי לוֹ (שְׁם טו, יג) 'יִדְוֹעַ תִּדְעַ כִּי גַר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ', כְּלוּם אִמְרַתִּי 'בְּאַרְץ מִצְרַיִם', 'בְּאַרְץ לֹא לָהֶם' דְּבִרְתִּי, וְכַבֵּר גְּלוּי וִידְוֹעַ שְׁמִשׁוֹלַד יִצְחָק נַעֲשׂוּ גְרִים, וְכַבֵּר שְׁלַמּוֹ

כִּי לֹא עֵנָה מְלַבְרִי. כִּן. לְשׁוֹן הִילְקוּט, בְּשַׁעָה שִׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, פִּתַח עוֹזָא שֶׁר שֶׁל מִצְרַיִם לְפָנֶי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִמַר לְפָנֶי, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אוֹמָה זֹאת שְׁאַתָּה מוֹצִיא מִמִּצְרַיִם יֵשׁ לִי עֲלֵיהֶם דִּין, יְבֵא מִיכָאֵל שֶׁר שְׁלַהֵן וִידוֹן לְפָנֶיךָ עֲמִי. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אִמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִיכָאֵל, בּוֹא וְדוֹן עִמּוֹ, פִּתַח עוֹזָא שֶׁר שֶׁל מִצְרַיִם, וְאִמַר לְפָנֶי, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֵתָה גְזַרְתָּ עַל אוֹמָה זֹאת שִׁיְהִיו מְשׁוּעַבְדִּין תַּחַת יְדֵי אוֹמָה שְׁלִי אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁנָה, שְׁנֵאמַר (בְּרַאשִׁית טו, יג) 'וְעַבְדוּם וְעֵנּוּ אוֹתָם' וְגו', וְעַדִּיין לֹא עַבְדוּ בְּהֵן אֵלּא פְּוֹ שְׁנָה מְשׁוּלָדָה מְרִים, וְעַדִּיין לֹא הִגִּיעַ זְמַנָּם

עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה. והקדוש ברוך הוא השיב להם, כלום עבדו אלא מתוך אגם ודחק וצער השעבוד וטרוף דעת וכו'. מיד אותה החמה שפכה שר של ים על המצריים וכו', ועיי"ש.

בשלה רמז רמא) על פסוק (שמות יד, לא) 'וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה', ועוד שם (ילקוט"ש רמז רלד) על פסוק (שם יד, כב) 'וְהַיָּמִים לָהֶם חֹמָה', שמתחלה הים נתמלא חמה על ישראל, לפי שם"מ הנה מוען, מה נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי

זרע שמשון המבואר

ואם כן, גם ישראל ראויים ח"ו להטבע ולא להנצל.

והקדוש ברוך הוא השיב להם - לים ולסמא"ל, כלום עבדו ישראל עבודה זרה במצרים, אלא מתוך אגם - שהיו אנוסים מחמת השעבוד^כ, ודחק וצער השעבוד, וטרוף הדעת - שמחמתו נחשבו כשוטים^ל שאינם אחראים על מעשיהם, ואין להענישם על מה שעבדו עבודה זרה וכו'. מיד אותה החמה - אותו כעס שרצה סמא"ל לשפוך על ישראל, שפכה שר של ים על המצריים - שרדפו את ישראל

(שמות יד, לא)^כ 'וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה', ועוד שם (רמז רלד)^כ על הפסוק (שם יד, כב) 'וְהַיָּמִים לָהֶם חֹמָה', שמתחלה הים נתמלא חמה - כעס על ישראל וביקש להטביעם בים, לפי שם"מ - סמא"ל - השטן הנה מוען ומקטרג, מה נשתנו אלו - בני ישראל מאלו - מהמצריים, שאת המצריים אתה רוצה להטביע בים סוף, ואילו את בני ישראל אתה רוצה להציל. והרי הללו - המצריים הם עובדי עבודה זרה, וגם הללו - ישראל הם עובדי עבודה זרה,

ציונים ומקורות

ל. לשון הפסוק, וַיֵּבְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּפְשָׁה וְהַיָּמִים לָהֶם חֹמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם. לא. פרשת דרכים (לבעל המשנה למלך, דרוש א ד"ה ועוד יש לדקדק). אמנם בבית אפרים (הקדמה ד"ה ואמנם בעיקר) פירש כפשוטו, שהמצריים אנסו את ישראל לעבוד עבודה זרה. לב. כך נראה מדברי רבינו בהמשך. אך בפרשת דרכים (שם) ביאר, שמחמת טירוף הדעת נחשבים כשוגגים. ועיין שם שביאר, שהוצרכו שם שתי הטענות, שהיו אנוסים וגם שוגגים, לפי שהס"מ היה מסופק בדבר אם בני ישראל לפני מתן תורה יצאו מכלל בני נח לגמרי אף להקל, או שמא לחומרא יש להם דין בני נח, ועל כן קטרג אף שידע שהיו אנוסים ושוגגים, משום שאם באנו לפוטרים מטעם אנוסים, ידונו אותם כדין בני ישראל שמצוים על קידוש ה' ונענשים אף על

ארבע מאות שנה, אין לך לשעבד על בני כלום, באותה שעה הציל הקדוש ברוך הוא את ישראל. כח. לשון הפסוק, וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּרָא הָעָם אֶת ה' וַיֶּאֱמִינוּ בָהּ וַקְּמֵשָׁה עֲבָדָיו. כט. לשון הילקוט, דבר אחר, והמים להם חומה' (שמות יד, כב), שירד סמאל ואמר לפניו, רבונו של עולם, לא עבדו ישראל עבודה זרה במצרים, ואתה עושה להם נסים, והיה משמיע קולו לשר של ים, ונתמלא עליהם חמה וקש לטבען. מיד השיב לו הקדוש ברוך הוא, שוטה שבעולם, וכי לדעתם עבודה, והלא לא עבדוה אלא מתוך שעבוד, ומתוך טרוף דעת, ואתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון. כיון שמע שר של ים אותה חמה שנתמלא על ישראל, החזירה על מצרים, שנאמר (שם יד, כו) וישובו המים, ששבו מישראל על מצרים.

ומה נִשְׁתַּנּוּ אֵלָיו מֵאֵלָיו. אֵלָּא וְדָאֵי צְרִיף לֹמֵר, לְפִי שְׁנִדוּנִים פְּאָנוֹסִים וּמְטָרְפִים בְּדַעְתָּם, וְאִם פֶּן, רְאוּיִים הֵם לְגִאָּלָה אֶף עַל פִּי שְׁהֵם חוּמָאִים, וְרָאוּי לְהַמּוֹשִׁיעַ מִשָּׁה, שְׁיִהְיֶה מוֹשִׁיעַם.

וְרַבִּי אַחָא בַר חֲנִינְא אָמַר, דָּאֵי מִשּׁוּם הָא לֹא אִירָא, שְׁהָרִי אִם לֹא הָיוּ

וּמִזָּה נִשְׁמַע, שְׁיִשְׂרָאֵל רְאוּיִים לְגִאָּלָה אֶף אִם לֹא יִצְעֻקוּ אֵל ה', שְׁהָרִי אָנוֹסִים וּמְבַלְבְּלִים הֵם בְּדַעְתָּם.

וְלִבְּנֵי אָמְרוּ, מִי שְׁעֵתִיד לֹמֵר לְפָנֶיךָ שְׁיִרָה בְּיוֹם זֶה עַל אֲבוּד הַמְצָרִיִּים, וְקִשָּׁה, לְמָה נִאֲבָדוּ הַמְצָרִיִּים,

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

יִם סוּף. אֵלָּא וְדָאֵי צְרִיף לֹמֵר, לְפִי שְׁיִשְׂרָאֵל נְדוּנִים עַל מַה שַּׁעֲשׂוּ בְּאַרְץ מִצְרַיִם, פְּאָנוֹסִים לְחֵטְא וּמְטָרְפִים בְּדַעְתָּם וְהֵם כְּשׁוֹטִים, וְאִם פֶּן, רְאוּיִים הֵם לְגִאָּלָה אֶף עַל פִּי שְׁהֵם חוּמָאִים וְלֹא שְׁבוּ בְּתִשׁוּבָה, וְאִם כֵּן, רְאוּי לְהַמּוֹשִׁיעַ מִשָּׁה שְׁיִהְיֶה מוֹשִׁיעַם, וְלִבְּנֵי רְאוּי שִׁנְצֵל וְלֹא יִטְבַּע בִּיאוּר שַׁעֲתִיד הוּא לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל²⁷.

לְרַבִּי אַחָא נִגְאָלוּ מִמְצָרִים דּוּקָא בְּזִכּוֹת מִתַּן תּוֹרָה וְרַבִּי אַחָא בַר חֲנִינְא אָמַר, דָּאֵי מִשּׁוּם הָא, לֹא אִירָא - אִם הֵהוּכַחַה שְׁיִשְׂרָאֵל רְאוּיִים לְהַגָּל וּמִשָּׁה רְאוּי לְהַנְצֵל מֵהִיאוּר, הִיא מְקַרִיעַת יִם סוּף, שֶׁשֶׁם

וּמִפְנֵיהֶם חֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל, וְנִטְבַּעוּ בֵּים, וְיִשְׂרָאֵל נִיצְלוּ וְכוּ', וְעִי"ש. וּמִזָּה נִשְׁמַע, שְׁיִשְׂרָאֵל רְאוּיִים לְגִאָּלָה אֶף אִם לֹא יִצְעֻקוּ אֵל ה' שִׁיגָאֵלֶם, שְׁהָרִי אָנוֹסִים וּמְבַלְבְּלִים הֵם בְּדַעְתָּם, וְלִכְךָ אִינֵם נִחְשָׁבִים כְּחוּטָאִים.

וְלִבְּנֵי אָמְרוּ - הַזְכִּירוּ מִלֵּאכִי הַשְּׂרַת לְהַקְבִּי"ה עֵנִין גְּאוּלַּת יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים בֵּים סוּף, בְּאוֹמְרִם מִי שְׁעֵתִיד לֹמֵר לְפָנֶיךָ שְׁיִרָה בְּיוֹם זֶה עַל אֲבוּד הַמְצָרִיִּים - שֶׁטְבַּעוּ בֵּים סוּף. וְקִשָּׁה, לְמָה נִאֲבָדוּ הַמְצָרִיִּים, וּמַה נִשְׁתַּנּוּ אֵלָיו מֵאֵלָיו - הַמְצָרִיִּים שֶׁנִּאֲבָדוּ בֵּים, מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנִּיצְלוּ, וְהֵלֵא גַם יִשְׂרָאֵל עֲבָדוּ עֲבוּדָה זָרָה, וְכַטְעַנַּת הַס"מ בְּשַׁעַת קְרִיעַת

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

דִּין בְּנֵי נַח, הֵרִי הֵם פְּטוּרִים מִטַּעַם שֶׁהֵם אָנוֹסִים. לְג. פִּירוּשׁ, מַה שֶׁאֲמָרוּ מִלֵּאכִי הַשְּׂרַת, מִי שַׁעֲתִיד לֹמֵר לְפָנֶיךָ שִׁירָה עַל הַיָּם, אִין הַכוּוּנָה שִׁירָה שֶׁלְעֵתִיד, תַּעֲמוּד עֲתָה לְמִשָּׁה רְבִינוּ, אֵלֵא שֶׁנִּתְכוּוְנוּ לְהַזְכִּיר לְפָנֶינוּ יִתְבָּרַךְ אֶת עֵנִין הַצִּלְתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּים סוּף וְשֶׁלֹּא יִתְקַבֵּל קְטְרוּג הַס"א, שֶׁהָרִי אִם הֵם אוֹמְרִים שִׁירָה הֵרִי זֶה סִמְנָן שֶׁנִּיצְלוּ, וּמִמִּילָא מוֹכַח שִׁיִּשְׂרָאֵל אִינֵם רְאוּיִים לְהַעֲנֵשׁ עַל מַה שַּׁעֲבָדוּ עֲבוּדָה זָרָה, שֶׁהָרִי הָיוּ אָנוֹסִים וּמְטוּרְפִים בְּדַעְתָּם, וְלִכְךָ הֵם רְאוּיִים לְהַגָּל אֶף בְּלִי צַעֲקָה. וְאִ"כ בּוֹדָאֵי שְׂרָאוּי

הָאוֹנֵס, וְאִם בְּאוֹנוּ לְפּוֹטְרִם מִטַּעַם שׁוּגְגִים, יְדוּנוּ אוֹתָם לְחֻמוּרָא כְּבִנֵי נַח שֶׁנִּהְרְגִים אֶף עַל הַשׁוּגְג. וְעַל כֵּךְ הַשִּׁיב הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שׁוּטָה שְׁבַעוּלֵם, כִּיּוֹן שֶׁאַתָּה רוּצָה לְתַפּוֹס גַּם חוּמְרֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם חוּמְרֵי בְּנֵי נַח, הֵרִי שַׁעֲלִיךְ נִאֲמַר (קְהֵלֵת ב, טו) זֶה־הַכְּסִיל בְּחֶשֶׁךְ הוֹלֵךְ, שֶׁאַתָּה תּוֹפֵס שְׁתֵּי חוּמְרוֹת הַסּוֹתְרוֹת זֶה אֶת זֶה (ר"ה יד, ב), שֶׁאַתָּה דִּין שׁוּגְג כְּמִזִּיד וְגַם אוֹנֵס כְּרָצוֹן, הִיתְכֵּן שְׁבַחֲטְרָפוֹת שְׁנֵי דְבָרִים הִלְלוּ בְּבַת אַחַת שִׁתְּחַיִּיבוּ, אֵלֵא אֲדַרְבָּה, מִמָּה נִפְשֵׁךְ, אִם יֵשׁ לָהֶם דִּין יִשְׂרָאֵל, הֵרִי הֵם פְּטוּרִים מִטַּעַם שֶׁהֵם שׁוּגְגִים. וְאִם יֵשׁ לָהֶם

הָיָה. וּמִשׁוֹם הָיָה אָמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם, שֶׁשָּׂה בְּסִינּוֹן הָיָה וְכוּ', מִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל תּוֹרָה וְכוּ'. וְאִיתָא בְּיַלְקוּט שְׁמֵעוּנִי יַחֲזַקָאֵל (רמזו שנה), עַל פְּסוּק (יחזקאל יח, ד)

עֲתִידוֹן לְקַבֵּל הַתּוֹרָה, לֹא הָיָה גּוֹאֲלָם אִף שִׁיבּוּלִים לְהִיּוֹת נְדוּנִים בְּאֲנוּסִים, וְקָרָא כְּתִיב (שמות ג, יב) 'בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר עֲבוּדָה זָרָה וְחַטָּאוּ בְשָׂר עֲבִירוֹת' ¹⁷, וְקָרָא כְּתִיב (שמות ג, יב) ¹⁸ 'בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה', שֶׁהַזְכוּת שֶׁעֲמַדָה לְיִשְׂרָאֵל לְצַאֵת מִמִּצְרַיִם, הִיא מֵה שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְלַעֲבוֹד לְפָנֵי ה' עַל יַדֵי קַבְלָתָהּ ¹⁹.

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאָר

יִשְׂרָאֵל, יִלְקַח בְּיוֹם זֶה. וְזַכּוּתָהּ שֶׁל קַבְלַת הַתּוֹרָה, הִיא שֶׁעֲמַדָה לְמֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹא יִטְבַּע מִשֶׁה בִּיאֹר, וְיוּכַל לְגַאֲוֵל אֶת יִשְׂרָאֵל, כִּי הִיּוֹת שֶׁעֲתִידִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, רֵאוּם הֵם לְהִיגָאֵל, וּמוֹכֵרָה עֲתָה מִשֶׁה לְהִינְצֵל שֶׁהָרִי הוּא מוֹכֵן לְגַאֲלָם.

נִתְבָּר שֶׁאִינִם נִידוּנִים כְּעוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה מִפְּנֵי הִיּוֹתָם טְרוּפִים וְאֲנוּסִים, אִין דִּי בַכַּךְ לְהַזְכִּיר וְלַעֲוֹרֵר אֶת סִיבַת הַצִּלָּתָם, שֶׁהָרִי אִם לֹא הָיָה יִשְׂרָאֵל עֲתִידוֹן לְקַבֵּל הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְלִקְיִים מִצְוֹתֶיהָ, לֹא הָיָה הַקַּב"ה גּוֹאֲלָם מִמִּצְרַיִם, אִף שִׁיבּוּלִים לְהִיּוֹת נְדוּנִים בְּאֲנוּסִים עַל מֵה שֶׁעֲבָדוּ עֲבוּדָה זָרָה וְחַטָּאוּ בְשָׂר עֲבִירוֹת ¹⁷, וְקָרָא כְּתִיב (שמות ג, יב) ¹⁸ 'בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה', שֶׁהַזְכוּת שֶׁעֲמַדָה לְיִשְׂרָאֵל לְצַאֵת מִמִּצְרַיִם, הִיא מֵה שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְלַעֲבוֹד לְפָנֵי ה' עַל יַדֵי קַבְלָתָהּ ¹⁹.

עַל פִּי הַתּוֹרָה מִתְכַּפֵּר הַחַטָּא בְּקִרְבָן וְכֵן נִתְכַּפְּרוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם

וְעוֹד יֵשׁ לְהוֹסִיף וּלְבַאֵר בְּדַבְרֵי רַבִּי אַחָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, שְׁדוּקָא זְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא מִשֶׁה עֲתִיד לְקַבֵּל בְּיוֹם זֶה, הַגִּינָה עֲלֵיו שֶׁלֹא לְהַטְבִּיעַ בִּיאֹר, שֶׁמִּלְבַּד מֵה שֶׁזְכוּת קַבְלַת הַתּוֹרָה עוֹמַדַת לְיִשְׂרָאֵל, יֵשׁ בָּהּ גַּם כֵּן תְּשׁוּבָה עַל מֵה שֶׁקְטָרְג שֶׁר שֶׁל מִצְרַיִם עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲבָדוּ עֲבוּדָה זָרָה, שֶׁעַל פִּי הַתּוֹרָה יִתְכַּפְּרוּ חַטָּאֵי יִשְׂרָאֵל כְּשִׁיבִיאוּ קִרְבָן, וּבַהֲקָדָם מֵה דְאִיתָא בְּיַלְקוּט שְׁמֵעוּנִי יַחֲזַקָאֵל (רמזו שנה) ²⁰, עַל

וּמִשׁוֹם הָיָה, אָמַר רַבִּי אַחָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, שֶׁאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהִנִּיחוּ בּו אֶת מֹשֶׁה רַבִּינוּ בְּתִיבָה לְיִאֹר, שֶׁשָּׂה בְּסִינּוֹן הָיָה וְכוּ', וְאִמְרוּ מִלֵּאכִי הַשֵּׁרֶת, מִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל תּוֹרָה וְכוּ' בְּהַר סִינַי בְּיוֹם זֶה בְּשִׁבְלֵי

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

עֲתִידִים לְקַבֵּל הַתּוֹרָה עַל הָהָר הַזֶּה, לְסוּף שְׁלוֹשָׁה חֲדָשִׁים שִׁיבְּאוּ מִמִּצְרַיִם. וּבְאֲלֻשִׁיךְ פִּירֵשׁ, שֶׁאִמְרוּ הַקַּב"ה לְמֹשֶׁה, מֵה שִׁישְׂרָאֵל עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, אֵל תַּחוּשׁ, כִּי הֵלֵא אִין זֶה, רַק רַע מוֹדֵבֵק מִמִּצְרַיִם לְהִיּוֹתָם בְּחוּכָם. אִךְ בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים לְבָדוּ, וְלֹא אֶת עֲבוּדָה זָרָה, עַל הָהָר הַזֶּה, כִּי אִין חַטָּאִים זֶה שׁוֹרֵשִׁי לְהֵם. לֹ. לְשׁן הִילְקוּט, 'הַנֶּפֶשׁ הַחוּטָאֵת הִיא תְּמוּת', שֶׁאֵלּוּ לְחַכְמָה, חוּטָא מְהוּ עֲנָשׁוּ. אִמְרוּ לְהֵם, 'חַטָּאִים תִּרְדּוּף רַעָה'. שֶׁאֵלּוּ לְנִבּוּאָה, חוּטָא מְהוּ עֲנָשׁוּ. אִמְרוּ לְהֵם,

מִשֶׁה לְהִנְצֵל מִן הַיִּאֹר, כְּדִי שִׁיכּוֹל לְגַאֲוֵל אֶת יִשְׂרָאֵל. לְד. מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן רַבְּנֵי נְרָאָה, שֶׁלְרַב אַחָא אִינִם נִידוּנִים כְּאֲנוּסִים. וְאִפְשֵׁר שֶׁסוּבֵר שְׁדִינִם רַק כְּשׁוֹגְגִים, רֵאָה בְּדַבְרֵי הַפְּרִשְׁת דְּרַכִּים שֶׁהוּבְאוּ בְּהַעֲרָה לְעִיל, שְׁדַקְדַּק בְּלִשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ שֶׁנִּקְטָ שׁוֹגְגִים וְאֲנוּסִים. לְה. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה-עִמָּךְ וְזֶה לְךָ הָאוֹת כִּי אֲנִכִּי שֶׁלְחִתִּיךְ בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה'. לֹ. וְכִמּוּ שְׁפִירֵשׁ רַש"י (שם), וְשֶׁשֶׁאֵלַת מֵה זְכוּת יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל שִׁיבְּאוּ מִמִּצְרַיִם, דְּבַר גְּרוּל יֵשׁ לִי עַל הוֹצֵאָה זֶה, שֶׁהָרִי

ישראל עתה חוטאים ואינם ראויים להגאול, הלא לפי תשובת התורה, התקון שלהם הוא להביא קרבן, אם כן, צריך שתתן להם מקום וסיוע שיוכלו להקריב קרבן, ולא לכלותם ולהשחיתם, ומשום הכי, ראויים הם להגאול לפי דעת התורה, ובשביל זה צריך להציל את משה, כדי שיהיה המושיע שלהם.

זרע שמשון המבואר

בשעה שאמו של משה הניחתו בתיבה לתוך היאור, אף אם ישראל עתה במצרים הם חוטאים, ולכך אינם ראויים להגאול, הלא לפי תשובת התורה, התקון שלהם הוא להביא קרבן, אם כן, צריך שתתן להם לישראל מקום וסיוע שיוכלו להקריב קרבן ויכפר להם ויגאלו, ולא לכלותם ולהשחיתם. ומשום הכי, ראויים הם להגאול לפי דעת התורה העתידה להנתן ביום זה, ובשביל זה צריך להציל את משה שלא להטבע ביאור, כדי שהוא יהיה המושיע שלהם, ויוכלו להקריב קרבנות לפניך ולהתכפר.

'הנפש החטאת היא תמות', שאלו לחכמה, חוטא מה ענשו. אמרה להם, 'חטאים תרדף רעה' (משלי יג, כא). שאלו לנבואה, חוטא וכו', אמרה להם, 'הנפש החטאת היא תמות'. שאלו לתורה, חוטא וכו', אמרה להם, יביא קרבן ויתכפר וכו'.

וכך אמרו מלאכי השרת, אף אם

הפסוק (יחזקאל יח, ד) ^ט 'הנפש החטאת היא תמות', שאלו לחכמה - חכמת שלמה ^ט, חוטא מה ענשו - איזו חומרת עונש ראוי שיבוא עליו. אמרה להם החכמה, 'חטאים תרדף רעה' (משלי יג, כא) ^י, ראוי לחוטאים שהרעה תרדפם. שאלו לנבואה - בדברי הנביאים ^י, חוטא וכו' מהו ענשו, אמרה להם, 'הנפש החטאת היא תמות' - אין לה תקנה אלא בעונש מיתה. שאלו לתורה, חוטא וכו' מהו ענשו, אמרה להם, יביא קרבן ויקריבנו לה' ויתכפר וכו' ^{יב}.

וכך אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה,

ציונים ומקורות

ישלם טוב. מא. ע"פ שיירי קרבן (שם). והפני משה פירש, שמצד החכמה ומצד הנבואה לא היה לחוטא תיקון, עיי"ש. מב. ראה מהרש"א (יומא לו, ב ח"א ד"ה וכן בשלמה), שתשובת התורה שיביא קרבן ויתכפר לו, היינו על השוגג. וכן בחושב מחשבות (מאמר א - נוי בגדי שש, לירושלמי מכות ז, א) כתב, שלתורה שאלו על החוטא בשגגה, שזה בא מחסרון לימוד התורה שאינו יודע איזה הוא חטא. והשיבה התורה, יביא קרבן כדרך החוטא בשגגה. נוראה בהערה לעיל בסמוך, שהובא מדברי הפרשת דרכים שישראל היו נידונים כשוגגים, ששייך

הנפש החוטאת היא תמות'. שאלו לתורה, חוטא מהו ענשו. אמר להם, יביא אשם ויתכפר לו. שאלו להקב"ה, חוטא מהו ענשו, אמר להם, יעשה תשובה ויתכפר לו, הדא הוא דכתיב (תהלים כה, ח) 'טוב וישר ה' על כל יורה חטאים בדרך'. וראה עוד בדברי רבינו בפרשת תצוה (אות ג) ובפרשת צו (אות ו), שהרחיב בביאור דברי הילקוט. לה. לשון הפסוק, 'הן כל הנפשות לי הנה נפש האב ונפש הבן לי הנה הנפש החטאת היא תמות'. לט. ע"פ שיירי קרבן (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו). מ. לשון הפסוק, 'חטאים תרדף רעה ואת צדיקים

מקמרת על ישראל שהיו רשעים והיו חייבים מיתה, משום הכי, רצה לרמוז להם הקרבן, שעל ידי הקרבן הם מתכפרים.

וזהו הטעם שביציאתם ממצרים צוה להם דוקא על הקרבן, דהינו קרבן פסח.

ומזה יצא לנו טוב טעם, במה ששלח הקדוש ברוך הוא לפרעה, 'שלח את עמי ויחגו לי במדבר' (שמות ה, א), וכן 'דרך שלשת ימים נלך במדבר ויבחנו לה' אלהינו' (שם ח, כג), דמה אכפת לתן טעם זה לפרעה, ולמצא עלה זו. אלא, לפי שמדת הדין היתה

פסוק שלח את עמי ויחגו לי ויבחנו לה' אלהינו ויבחנו לה' אלהינו ויבחנו לה' אלהינו

זרע שמשון המבואר

וובחנו לה' אלהינו' (שם ח, כג)¹⁰, דלכאורה יש לדקדק, מה אכפת לתן טעם זה לפרעה שיציאת מצרים היא בשביל לזכות קרבנות להקב"ה במדבר, ולשוב למצרים לאחר מכן, ולמצא עלה - סיבה זו, שהרי בודאי עיקר הטעם ליציאת מצרים היה כדי לקבל את התורה, ולנחול את ארץ ישראל, ולא לשוב למצרים לאחר זמן מועט¹¹.

אלא התירוץ לכך הוא, לפי שמדת הדין היתה מקמרת על ישראל שהיו רשעים והיו חייבים מיתה, ואינם ראויים לגאולה. משום הכי, רצה הקב"ה לרמוז להם הקרבן, שעל ידי הקרבן שהם יקריבו במדבר, הם מתכפרים על עוונותיהם ויהיו ראויים לגאולה.

וזהו גם כן הטעם, שביציאתם ממצרים, צוה להם הקב"ה דוקא על הקרבן - ולא

ובכל זה מיושב מה שהוצרך למשה הזכות של שירת הים או של מתן תורה כדי להנצל מהיאור, אף שמתחילתו היה מתוקן להיות גואלם של ישראל, וגם לא הועילו לו זכויות אחרות, לפי שמשירת הים ומתן תורה התברר שאכן ישראל ראויים להגאל, ולכן אינו ראוי שגואלם יטבע ביאור.

הקב"ה רצה שישראל יקריבו במדבר קרבנות שיכפרו עליהם

ומזה שהתברר שמה שהגינה זכות מתן תורה על משה, הוא מפני שהתורה חידשה כפרה על ידי הקרבנות, יצא לנו טוב טעם - טעם טוב בביאור מה ששלח הקדוש ברוך הוא על ידי משה רבינו שיאמר לפרעה (שמות ה, א)¹², 'שלח את עמי ויחגו לי - ויבחנו לפני זבחים'¹³, במדבר, וכן אמר לו 'דרך שלשת ימים נלך במדבר

צינונים ומקורות

הפסוק, 'דרך שלשת ימים נלך במדבר ויבחנו לה' אלהינו פאשר יאמר אלינו. מו. והיינו שמקשה רבינו שהיה ראוי לומר לפרעה את האמת, שרצה שיוציאם ממצרים יציאה עולמית. וראה אור החיים (שמות ג, יח), שהכוונה היתה כדי להטעות את פרעה ומצרים, וירדפו אחריהם, ויטבעו

בזה כפרה על ידי קרבן]. מג. לשון הפסוק, יאחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה כה אמר ה' אלקי ישראל שלח את עמי ויחגו לי במדבר. מד. ע"פ אבן עזרא שם. וכן מבואר בחגיגה (י, ב). וראה בחגיגה (ו, ב, ברש"י ד"ה שחגיגה) שהשלמים שהקריבו במדבר נקראו קרבן חגיגה. מה. לשון

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

על מצוה אחרת, דְּהִינּוּ קָרְבֵן פֶּסַח^מ, לפי ידי כן הם ראויים לגאולה וליציאת מצרים^מ.
שהקרבות מכפרים על החטאים, ועל

ציונים ומקורות

בים. מו. רבינו מחדש, שגם קרבן פסח מצרים בא לכפרה. וראה רמב"ן (כתובות לב, א ד"ה שכן) שדן אם קרבן פסח בא לכפרה. ובאלשיך (שמות יב) כתב וז"ל, הנה חטאו ישראל במצרים בעבודה זרה. והנה העון ההוא כלל דברים רבים. א. חילול ה' כי ברבים עזבו את ה' בתבנית שה אוכל עשב. ב. זביחת קרבנות לפניה, וגם קבלת דמן, וגם אכילה מזבחי מתים מתקרובת העבודה זרה. ג. כריעה והשתחויה לפניה. והנה על כל אלה בא האלהים למרק עון ישראל ולטהרם מאשמותם. ועל כן, על האחד, והוא, חילול ה', על כן לעומת זה יקדשו את ה' ויערו למות נפשם בארבעה ימים שהיה שה לבית קשור בכרעי מטתו ארבעה ימים, מסתכנים למות בידי המצריים וכו'. ועל הדבר השני שעבדו את השה בזבחים, שעל כן היה ראוי בשלח יעבורו גם הם בזה, זה חסדו יתברך אשר עשה שקבל תמורתה את שחיטת השה, כדין ציבור שעבדו עבודה זרה שדינם בסייף. והיה זה להם בזכות יצחק, כי כאשר קבל יצחק על עצמו לישחט קרבן לה' לקדש שמו, קבל תמורתו את האיל תחתיו, כן גם לישראל אחר שהערו למות נפשם, קבל הוא יתברך השה תמורתם. ומבואר מדבריו, שאכן בהקרבת קרבן פסח נתכפר להם לישראל כל חטאתם. ובספר איש מבין (ח"א דרוש א' לס"ת, עמוד ע, ב) הרחיב להביא דברי האחרונים בענין כפרת הקרבן פסח, וביאר שהוא

בא לכפר על השגגה, עיי"ש. מה. סיכום: א. בגמרא הובאו שתי שיטות מה לימדו המלאכים סנגוריא על משה, לרבי חנינא מפני שביום זה הוא עתיד לומר שירה, ולרבי אחא מפני שיקבל בו התורה לישראל. ב. יש לתמוה על שלא הועילו זכויותיו של משה להצלתו, ומדוע נקטו המלאכים בדבריהם זכויות אלו. ג. ישראל לא היו ראויים להגאל מפני שחטאו במצרים, וגם שלא התפללו אל הקב"ה שיגאלם. והוא כל שכן ממה שבימי מרדכי לא היו נגאלים בלא תפילה, ולימוד המלאכים זכות עליהם. ד. אכן הסנגוריא לא היתה כלפי משה, אלא כלפי ישראל, לומר שהם ראויים להיגאל, וממילא גם משה שמתוקן לגאלם לא יטבע בים, [ואם הם לא היו ראויים להיגאל, אכן גם אין צריך משה להיגאל], לרבי חנינא ממה שניצלו ישראל בים ואילו המצריים טבעו בו, מוכח שאינם נחשבים כחוטאים, כיון שחטאו משום שהיו מבולבלים ואנוסים, ואם כן ראוי משה רבינו להושיעם, ולהנצל בשביל כך. ה. לרבי אחא אין לפוטרים מחטאיהם משום טענת אונס, אלא יש להושיעם מפני שיקבלו התורה והיא זכות להם, ואף תועיל להם קבלתה, שלפי התורה הבאת קרבן תכפר על מה שחטאו, והיינו מה שיקריבו קרבן פסח ומה שזבחו זבחים במדבר, ובשביל כך ראוי משה להנצל, ולגאול אותם ממצרים.

לוצד בתורת זרע שעשון

רוצה להבין יותר?!
מעוניין לשמוע ווארט קולע
בענייני הפרשה?!
רעיון קצר ונפלא בענינים אחרים?!
שיעור תמציתי על דרוש שלם?!

בלשון הקודש * באידיש
באנגלית * בצרפתית

קול זרע שעשון

ארץ ישראל
02-80-80-600

עדור חדש!

3 דקות עם זרע שעשון

ליעברית 130 * לאידיש 230 * לאנגלית 330

ארה"ב
716-229-4808

לונדון
0333-300-2515